

Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid (LIRIK)

Toelichting en instructie
2014

Inhoudsopgave

1. Introductie: doel en opzet van de LIRIK	4
Doel	4
Doelgroep	5
Opzet	6
2. Achtergrond van de LIRIK	7
Ontwikkelgeschiedenis	7
Plaats van de LIRIK in het besluitvormingsproces	7
3. Gebruik van de LIRIK	9
Algemeen	9
Deel 1	12
Deel 2	23
4. Wat te doen met de uitkomst van de LIRIK?	25
 BIJLAGE 1	
Classificatiesysteem Aard Problematiek Jeugdzorg (CAP-J)	26

1. Introductie: doel en opzet van de LIRIK

Veiligheid van jeugdigen is een belangrijk aandachtspunt voor iedereen die werkt met ouders of jeugdigen. Een goede inschatting van de veiligheid in de thuissituatie is noodzakelijk om jeugdigen die risico lopen op mishandeling, verwaarlozing of misbruik te kunnen beschermen en adequate hulp te kunnen verlenen. Deze beoordeling is niet gemakkelijk; de beschikbare informatie is vaak summier of gekleurd en het ontbreekt aan criteria voor het wegen van zorgen en risico's. Mede hierdoor is de beoordeling van de veiligheid gevoelig voor persoonsgebonden invloeden en valkuilen zoals een tunnelvisie of een vertekend beeld. Om professionals te ondersteunen bij een zorgvuldige beoordeling van de veiligheid van jeugdigen ontwikkelde het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) het Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid (LIRIK). De LIRIK is een checklist die professionals helpt om op basis van de beschikbare informatie systematisch te beoordelen of een jeugdige thuis veilig is en of er risico is op kindermishandeling in de toekomst. De LIRIK vraagt op gestructureerde wijze naar uit onderzoek bekende signalen, risicofactoren en beschermende factoren voor kindermishandeling en leidt tot een expliciet en onderbouwd oordeel over aard en ernst van de huidige en toekomstige veiligheid van de jeugdige. Dit hoofdstuk beschrijft doel, doelgroep en opzet van de LIRIK. Meer achtergrondinformatie vindt u in hoofdstuk 2. Instructies voor het gebruik van de LIRIK worden in hoofdstuk 3 gegeven.

Doel

Veiligheids- en risicotaxatie

De LIRIK is bedoeld om een vermoeden van kindermishandeling te onderkennen en het risico op kindermishandeling in de nabije toekomst in te schatten. De checklist helpt de professional zijn professionele oordeel over het vermoeden van kindermishandeling en de mogelijke risico's te benoemen en onderbouwen.

Onder kindermishandeling verstaan we hier opvoedingssituaties waarin de jeugdige zich niet goed kan ontwikkelen omdat de opvoedingssituatie onveilig, bedreigend of direct schadelijk is en de verantwoordelijke volwassene(n) niet in de basale behoeften van de jeugdige (kunnen) voorzien. In de LIRIK staat kindermishandeling door primaire opvoeder(s) centraal. Daarmee bedoelen we de ouders of andere volwassenen die de eerstverantwoordelijken zijn voor de opvoeding en verzorging van de jeugdige. De LIRIK is niet bedoeld voor het signaleren van kindermishandeling door derden (bijvoorbeeld de buurman of leerkracht) of voor jeugdigen die een gevaar zijn voor zichzelf of anderen. De LIRIK is ook niet bedoeld om het risico in te schatten dat een jeugdige binnen een instelling slachtoffer van misbruik, mishandeling of verwaarlozing wordt.

Gestructureerd oordelen

De LIRIK is gericht op gestructureerde oordeelsvorming. Dat wil zeggen dat het de professional helpt om op grond van de beschikbare informatie systematisch de situatie te beoordelen. De checklist

ondersteunt de professional bij het structureren, expliciteren en onderbouwen van zijn of haar professionele oordeel. De LIRIK is niet primair bedoeld om de informatieverzameling te sturen (zie ook hoofdstuk 2). Zeker in een aanmeldingsfase kan de beschikbare informatie summier, gekleurd en weinig feitelijk zijn. Maar ook dan vormt de professional een beeld over wat er aan de hand is en wat de risico's voor het kind zijn.

De LIRIK is geen genormeerde vragenlijst en geeft geen formules of criteria om tot een objectief oordeel te komen. De uiteindelijke beoordeling maakt de professional zelf door de zorgen, problemen en sterke kanten in de voorliggende situatie tegen elkaar af te wegen. De LIRIK maakt deze beoordeling en eventuele verschillen tussen beoordelaars inzichtelijk.

De meerwaarde van de LIRIK ten opzichte van het eigen professionele oordeel ligt in de focus op (on) veiligheid, het expliciteren van de professionele intuïtie, het voorkomen van een tunnelvisie of andere valkuilen, het stilstaan bij feiten en het aanreiken van kennis over relevante aandachtspunten.

Geen beslisschema

De LIRIK is geen beslisschema of beslissingssturend instrument. De LIRIK helpt bij het beoordelen van de situatie, niet bij het beslissen over wat er vervolgens moet gebeuren. Het oordeel op basis van de LIRIK vormt wel, samen met een analyse van de gewenste situatie en mogelijke oplossingsrichtingen, de basis voor besluitvorming over het inzetten van passende hulp en/of bescherming.

Doelgroep

Kinderen en jongeren

De LIRIK kan ingezet worden voor de beoordeling van veiligheid van jeugdigen van nul tot achttien jaar in hun thuissituatie.

Dat geldt ook voor jeugdigen die door een (verstandelijke of lichamelijke) beperking, gedrags- of ontwikkelingsstoornis extra kwetsbaar zijn of bijzondere aandacht van opvoeders vragen.

Professionals

De LIRIK is ontwikkeld voor professionals uit jeugdzorg en volwassenenzorg die in hun dagelijks werk moeten beoordelen en beslissen over de veiligheid van kinderen en jongeren. Bijvoorbeeld:

- medewerkers van Bureau Jeugdzorg en van Centra voor Jeugd en Gezin;
- jeugdhulpverleners, artsen en verpleegkundigen van consultatiebureaus;
- pedagogisch medewerkers die zich bezighouden met jeugd- en opvoedhulp;
- schoolmaatschappelijk werkers;
- professionals in de (jeugd)-ggz en (L)VB sector;
- jeugdbeschermers;
- hulpverleners in de vrouwenopvang.

Gebruik van de LIRIK vraagt van de professional dat hij of zij basiskennis heeft over kindermishandeling, signaleren, handelen, en bespreken van zorgen met ouders en kinderen. De minimaal benodigde competenties staan beschreven in "Competenties in de aanpak van kindermishandeling - basisvariant".¹

Opzet

Bij het inschatten van de veiligheidssituatie van jeugdigen zijn twee vragen van groot belang:

- 1 Is de jeugdige op dit moment veilig?
- 2 Welke risico's loopt de jeugdige in de toekomst?

In het verlengde hiervan bestaat de LIRIK uit twee delen die de beoordeling van de veiligheid van de jeugdige ondersteunen:

Deel 1: huidige veiligheidssituatie

Deel 2: risicotaxatie

Het onderscheid tussen deze twee delen is belangrijk. Bij het onderkennen van (een vermoeden van) kindermishandeling vormt u een beeld van de *huidige situatie* van de jeugdige. Het gaat om de vraag 'Wat is er op dit moment aan de hand?'. Is de jeugdige op dit moment veilig of zijn er signalen die wijzen op kindermishandeling? De huidige situatie is een belangrijke voorspeller voor toekomstige risico's.

Risicotaxatie is het inschatten van de risico's voor de jeugdige in de *toekomst*. Daarbij staat de vraag centraal 'Wat kan er gaan gebeuren?'. Zijn er risico's voor kindermishandeling of herhaling daarvan?

Risicotaxatie is gebaseerd op informatie uit het heden: op grond van kenmerken van de huidige situatie probeert u toekomstige schade of bedreiging voor de jeugdige zo goed mogelijk in te schatten. Een goede risicotaxatie is dus alleen mogelijk als de huidige situatie goed in beeld is gebracht.

Beide delen van de LIRIK bestaan uit een aantal vetgedrukte kernvragen, aandachtspunten voor het beantwoorden van deze kernvragen, en een overall conclusie. Afhankelijk van de situatie is er meer of minder informatie beschikbaar. De aandachtspunten worden daarom niet altijd ingevuld. De kernvragen, conclusies en toelichting daarop worden wel altijd ingevuld. Dit maakt het oordeel van de professional expliciet. Ook als er weinig informatie beschikbaar is, komt hij immers tot een oordeel. In principe worden altijd beide delen van de LIRIK ingevuld.

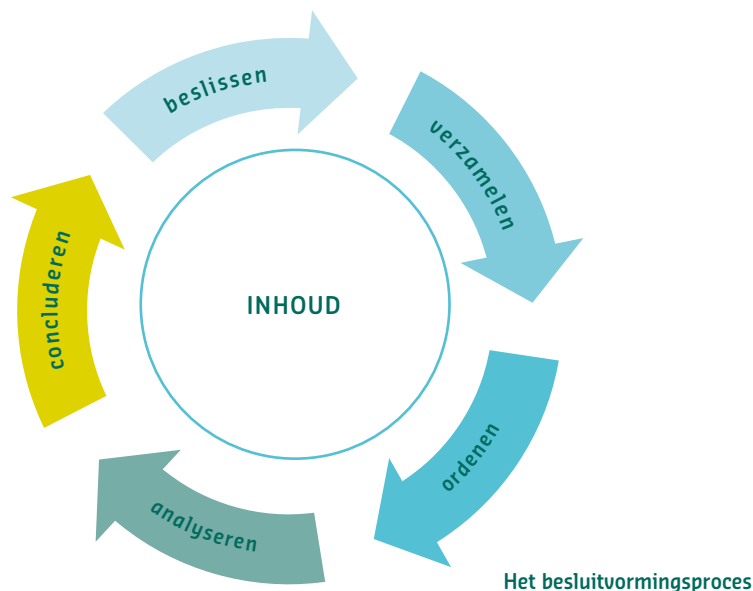
De LIRIK is op papier (PDF, te downloaden van www.nji.nl/lirik) en digitaal verkrijgbaar. De digitale versie kan in het informatiesysteem van een organisatie ingebouwd worden. Meer informatie over de digitale versie vindt u op www.nji.nl/lirik.

2. Achtergrond van de LIRIK

Ontwikkelgeschiedenis

De voorliggende versie van de LIRIK is een herziene versie. De LIRIK is oorspronkelijk in 2007 ontwikkeld voor de Toegang van Bureau Jeugdzorg en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). De LIRIK is gebaseerd op uit onderzoek bekende signalen, risicofactoren en beschermende factoren voor kindermishandeling en de praktijkkennis van AMK-medewerkers.² Begin 2009 zijn de gebruikservaringen bij de Toegang van Bureau Jeugdzorg en het AMK geëvalueerd.³ Naar aanleiding van deze evaluatie is de LIRIK destijds op enkele punten aangepast. Sinds eind 2011 is de LIRIK kosteloos te downloaden van de website van het Nederlands Jeugdinstituut (www.nji.nl/lirik) en daarmee ook beschikbaar voor professionals uit andere sectoren, zoals jeugdzorgaanbieders en jeugdgezondheidsorganisaties. Deze “nieuwe” gebruikers blijken veel vragen en opmerkingen bij de LIRIK te hebben. Op basis van vragen die via de NJi-website zijn gesteld, pilots in de kinderopvang⁴ en in de (L)VB-sector⁵, feedback van gebruikers in een focusgroep, en feedback van de trainers van de training “Zorgvuldig beslissen en de LIRIK” zijn LIRIK en toelichting nu opnieuw aangepast.

Plaats van de LIRIK in het besluitvormingsproces

Het besluitvormingsproces is het proces van informatie verzamelen en ordenen, beoordelen (analyseren en concluderen), en beslissen (zie figuur). Het besluitvormingsproces kent twee kernvragen:

- 1 ‘Wat is er aan de hand?’ (de beoordeling);
- 2 ‘Wat moet er gebeuren?’ (de beslissing).

De eerste vraag gaat over de *beoordeling* van de opvoedingssituatie. Om een beeld te kunnen vormen, zal de professional eerst informatie verzamelen en deze ordenen, bijvoorbeeld naar inhoud, bron en mate van feitelijkheid. Aandachtspunt daarbij is hoe betrouwbaar en geloofwaardig de beschikbare informatie is. Informatie is vaak gekleurd door de beleving of mening van de informant.

Op basis van alle beschikbare informatie vormt de professional vervolgens een eigen beeld van de veiligheid van het kind in het hier en nu, en van de risico's die zich in de toekomst voor kunnen doen. Deze beoordeling is natuurlijk niet alleen gebaseerd op problemen en risicofactoren, maar ook op wat er goed gaat, de sterke kanten en beschermende factoren in en om het gezin.

Wanneer voldoende duidelijk is wat er aan de hand is, volgt een *beslissing* over wat er moet gebeuren. De beslissing kan divers zijn, bijvoorbeeld hulp starten of het gezin melden bij het AMK, en is mede afhankelijk van de aard en ernst van de onveiligheid en de mogelijkheden om weer duurzaam veiligheid te realiseren.

De LIRIK is bedoeld als hulpmiddel bij het *beoordelen* van de situatie, de stappen 'analyseren' en 'concluderen' in de figuur. Uitgangspunt is dat de professional beschikt over informatie over de zorgen in het gezin én wat er goed gaat en op basis daarvan een onderbouwd oordeel moet geven over de veiligheid van de jeugdige. De professional vormt altijd een oordeel, ook wanneer de beschikbare informatie summier, gekleurd en/of weinig feitelijk is. De LIRIK helpt dit oordeel te expliciteren en te onderbouwen.

Aan de hand van de aandachtspunten uit de LIRIK kan ook verduidelijkt worden op welke punten nog informatie ontbreekt. De professional vraagt zich dan af of het op dat moment relevant is om deze informatie alsnog te verzamelen. Een criterium daarvoor is of die informatie nodig is om een beter beeld te vormen of te beslissen over wat er moet gebeuren.

De LIRIK is geen hulpmiddel voor het beslissen wat er moet gebeuren. De LIRIK leidt tot een expliciet en onderbouwd oordeel over aard en ernst van de problematiek dat de basis kan vormen voor verschillende beslissingen. Voor het nemen van een besluit is naast de beoordeling van de problematiek ook een analyse nodig van de gewenste situatie en mogelijke oplossingsrichtingen (bijvoorbeeld de mogelijkheden vanuit het sociale netwerk). De LIRIK geeft hier geen richtlijnen voor.

3. Gebruik van de LIRIK

Dit hoofdstuk geeft richtlijnen voor goed gebruik van de LIRIK. Eerst gaan we in op algemene instructies voor het invullen van de LIRIK. Vervolgens geven we meer gedetailleerde inhoudelijke richtlijnen voor het invullen van Deel 1: huidige veiligheidssituatie en Deel 2: risicotaxatie.

Algemeen

Met behulp van de LIRIK kunt u snel nagaan of er mogelijk sprake is van kindermishandeling en wat de risico's voor de jeugdige zijn. De LIRIK is geen uitgebreid instrument, maar een korte checklist ter ondersteuning van het professionele oordeel. Daarmee kan de LIRIK worden ingezet op elk moment dat er zorgen zijn over de veiligheid van de jeugdige. Of de LIRIK standaard op bepaalde momenten wordt ingevuld en/of op basis van inschatting van de professional, is een beslissing van de gebruiker of diens organisatie.

Na beoordeling van de huidige veiligheid en toekomstige risico's volgt altijd de stap welke actie ondernomen moet worden om de situatie te verbeteren, dat wil zeggen de kindermishandeling te stoppen en/of toekomstige risico's te verminderen. Wat uw mogelijkheden zijn, hangt sterk af van de organisatie waar u werkt. Een schoolmaatschappelijk werker kan bijvoorbeeld een melding bij het AMK doen, conform de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Een jeugdzorgwerker kan een interventie inzetten. Het is noodzakelijk de LIRIK goed in te bedden in het werkproces van de organisatie, zodat duidelijk is wat de vervolgstappen zijn na het beoordelen van de veiligheid.

Hoe vult u de LIRIK in?

De LIRIK is geen standaard vragenlijst waarvan alle items verplicht moeten worden ingevuld. De aandachtspunten bij de verschillende kernvragen zijn bedoeld om te helpen bij het vormen van een oordeel. Specifieke aandachtspunten voor de voorliggende casus kunt u aangeven onder de kopjes 'Anders'. De aandachtspunten zijn niet altijd allemaal van toepassing en vaak zal er over diverse punten nog weinig of weinig feitelijke informatie zijn. Nalopen van de aandachtspunten maakt echter bewust van wat u wél weet of vermoedt en welke belangrijke informatie misschien nog ontbreekt. Het is niet nodig en ook niet wenselijk om alles te willen weten. U kunt uzelf de vraag stellen welke informatie nog echt nodig is om de situatie goed te kunnen beoordelen. Die informatie kan dan alsnog verzameld worden.

De kernvragen (vetgedrukte vragen), toelichting en conclusies worden wel altijd ingevuld. U vormt immers altijd een beeld of oordeel, ook als er maar weinig (feitelijke) informatie is. Licht ook altijd toe waarop dat oordeel gebaseerd is. De toelichting is essentieel om een goed beeld van de casus en uw professionele oordeel daarover te geven.

In principe vult u de LIRIK in op basis van informatie die al elders is beschreven. Het is niet nodig om deze informatie nogmaals te beschrijven, het gaat vooral om het weergeven en onderbouwen van uw professionele oordeel daarover. Bedenk daarbij dat het altijd om een momentopname gaat: u beoordeelt de situatie op basis van wat u op dat moment weet.

Veel ontbrekende informatie

Wanneer veel informatie ontbreekt, kan dit een aanleiding zijn om de situatie verder uit te zoeken of – bij desondanks ernstige zorgen – een melding bij het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK)⁶ te doen voor verder onderzoek. Door met de LIRIK de situatie te beoordelen wordt u zich bewust van wat u wél weet of vermoedt en welke belangrijke informatie u nog nodig hebt om een nauwkeuriger inschatting van de situatie te maken.

Verschillende opvoedingssituaties

De LIRIK geeft richtlijnen voor de beoordeling van de veiligheid van jeugdigen in gezinssituaties. Dat kan het basisgezin zijn, maar ook een pleeggezin waar de jeugdige al dan niet tijdelijk opgroeit.⁷ Soms groeien jeugdigen in meer gezinnen op, bijvoorbeeld in geval van co-ouderschap. De LIRIK kan gebruikt worden om verschillende opvoedingssituaties en verschillende primaire opvoeders (biologische ouder, stiefouder, pleegouder) te beoordelen.⁸ Geef wel duidelijk aan om welke opvoedingssituatie of opvoeder(s) het gaat. De digitale versie biedt hiervoor extra mogelijkheden.

Welke jeugdigen?

Het uitgangspunt is dat voor elke jeugdige apart de veiligheidssituatie wordt beoordeeld. Immers, ouders kunnen hun kinderen verschillend behandelen en kinderen verschillen in aanleg en hoe zij reageren op onveilige situaties. Dat betekent dat in principe voor iedere jeugdige een aparte LIRIK moet worden ingevuld. In de praktijk is dit niet altijd praktisch, bijvoorbeeld bij grote gezinnen. U kunt er dan voor kiezen om één LIRIK in te vullen voor het hele gezin en in de toelichting bij elke kernvraag duidelijk aan te geven wat voor welk gezinslid van toepassing is. De digitale versie van de LIRIK biedt overigens meer mogelijkheden om te specificeren naar gezinsleden.

De LIRIK is beperkt inzetbaar in situaties waarin sprake is van een ongeboren kind. Er is dan immers nog geen sprake van concrete omgang tussen ouder(s) en kind, of van kindsignalen. Wel kunt u op basis van aanwezige risico- en beschermende factoren bij de ouders en hun omgeving een inschatting maken van de toekomstige risico's voor het kind en daarop anticiperend maatregelen nemen om risico's zoveel mogelijk te verminderen.

Bespreken met ouders

Het uitgangspunt bij de LIRIK is zoveel mogelijk openheid: ouders en jeugdigen hebben recht op een duidelijke uitleg over wat er over hen gezegd en geconcludeerd wordt. Daarom worden tenminste de conclusies en overwegingen uit de LIRIK met hen besproken en opgenomen in het dossier. Professionals vinden het soms moeilijk om 'lastige' problematiek als kindermishandeling als zodanig te benoemen en te bespreken met ouders. Ze zijn bijvoorbeeld bang dat ze hiermee onnodig weerstand oproepen bij ouders of willen niet beschuldigend over komen. De ervaring leert echter dat openheid en een niet-veroordelende houding vaak de beste weg is. Leg uit aan ouders wat u vindt en op grond waarvan en toets dit aan hun visie en verhaal. Verschillende professionals hebben de ervaring dat het helpend kan zijn om samen met ouders de LIRIK in te vullen of door te lopen. Beoordelen en beslissen mét ouders en jeugdigen levert vaak meer op dan beoordelen en beslissen over hen.

Hoe lang is de LIRIK geldig?

Gezinssituaties zijn dynamisch en veel risicofactoren zijn veranderbaar, de conclusies op de LIRIK zijn dan ook beperkt geldig. Hoe lang, is afhankelijk van ontwikkelingen in het gezin. Een nieuwe inschatting van de veiligheid en risico's is in ieder geval van belang als u belangrijke nieuwe informatie krijgt en als de situatie in het gezin wijzigt. Ook nadat een interventie is ingezet om het risico op

kindermishandeling te verkleinen of kindermishandeling te stoppen moet u na enige tijd opnieuw de veiligheid beoordelen. Daarnaast is het sowieso zinvol om regelmatig (bijvoorbeeld elke zes tot twaalf maanden) opnieuw de veiligheid en het risico op kindermishandeling te beoordelen. Dit maakt u alert op mogelijke veranderingen in de situatie.

LIRIK in het dossier?

Een dossier is een hulpmiddel om overzicht te houden over wat u weet over een kind of ouder, de afwegingen die u heeft gemaakt, de beslissingen die zijn genomen en de acties die ondernomen zijn. Het is belangrijk dat het dossier inzichtelijk is, zodat een collega bij onverwachte afwezigheid de zaak kan overnemen. Ook ouders of andere hulpverleners willen soms kunnen nagaan op grond waarvan conclusies zijn getrokken. Daarom is het van belang om de conclusies en overwegingen daarbij uit de LIRIK vast te leggen in het dossier. Sommige organisaties kiezen ervoor om de LIRIK als geheel in het dossier op te nemen. Dit kan ook. Het belangrijkste is dat transparant is welke conclusies u heeft getrokken over de huidige veiligheid van de jeugdige en toekomstige risico's en waar uw conclusies op gebaseerd zijn.

LIRIK en (L)VB-cliënten

Instellingen voor (L)VB-ouders en -jeugdigen werken met een risicopopulatie: een verstandelijke beperking bij de ouder of jeugdige is een risicofactor voor kindermishandeling. De literatuur is niet eenduidig over precieze cijfers over de prevalentie en het relatieve risico op kindermishandeling bij jeugdigen met een verstandelijke beperking of bij jeugdigen van ouders met een verstandelijke beperking. Bekend is wel dat jeugdigen met een verstandelijke beperking kwetsbaarder zijn en meer kans hebben om slachtoffer te worden van mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik dan andere jeugdigen. Bij ouders met een verstandelijke beperking wordt vaker problematisch of tekortschietend ouderschap (verwaarlozing, onvoldoende steun, mishandeling) geconstateerd.⁹ Een pilot bij instellingen die werken met ouders en/of jeugdigen met een (licht) verstandelijke beperking laat zien dat de professionals de LIRIK bruikbaar vinden voor veiligheids- en risicotaxatie bij deze cliënten.¹⁰ Er is wel een aantal aandachtspunten in het gebruik:

- Bij een jeugdige met een (licht) verstandelijke beperking zijn er eigenlijk altijd zorgen over psychosociaal functioneren, vaardigheden en cognitieve ontwikkeling. De kernvraag in de LIRIK is of er sprake is van kindsignalen *die wijzen op kindermishandeling*. U geeft hierbij aan dat er zorgen zijn als de ontwikkeling of het gedrag van de jeugdige anders is dan u bij een (L)VB jeugdige mag verwachten.
- Het betreft een kwetsbare doelgroep die – meer dan andere gezinnen – in positieve en negatieve zin beïnvloedbaar is door hun omgeving en afhankelijk is van de hulp van anderen. Dat vraagt extra aandacht en een groter gewicht voor veiligheidsrisico's en beschermende factoren in het (direct) betrokken netwerk en de bredere sociale context.
- Volgens de professionals in de pilot komt bij (L)VB ouders overvraging van de jeugdige vaak voor. Dit is een aandachtspunt bij het beoordelen van de omgang tussen ouder en jeugdige.
- De wetenschap geeft geen heldere criteria voor het onderscheiden van hoog- en laag-risicogroepen binnen de doelgroepen (L)VB-ouders en -jeugdigen. Dat betekent dat er weinig specifieke richtlijnen zijn voor de weging van informatie om de kindveiligheid en het risico op kindermishandeling te beoordelen. De professionals in de pilot noemen als mogelijke extra risicofactoren bij (L)VB ouders: ongeplande zwangerschap, vechtscheiding, niet zelfredzaam zijn, zelfoverschatting.
- De combinatie van bereid én in staat zijn om te veranderen is in het algemeen een beschermende factor. Een daadwerkelijke verandering is mogelijk als de cliënt niet alleen wil, maar ook kan veranderen. Houdt er rekening mee dat (L)VB ouders en jeugdigen door hun beperking niet altijd in staat zijn te veranderen, terwijl zij daartoe wel bereid zijn.

Deel 1 – Huidige veiligheidssituatie

In het eerste deel van de LIRIK staat de vraag centraal wat er op dit moment aan de hand is. Het gaat hierbij om de beoordeling of het kind op dit moment thuis veilig is of dat er (mogelijk) sprake is van kindermishandeling.

Onder kindermishandeling verstaan we alle vormen van lichamelijke en psychische mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik. Ook het getuige zijn van huiselijk geweld valt hieronder. Omdat het gaat om een eerste onderkenning van vermoedens, maken we in de LIRIK geen verder onderscheid naar verschillende vormen van kindermishandeling.

Er zijn verschillende soorten aanwijzingen die kunnen leiden tot de conclusie dat er (mogelijk) sprake is van kindermishandeling:

- A. informatie over ernstige bedreiging van de veiligheid van de jeugdige;
- B. informatie over de omgang tussen ouders en jeugdige;
- C. signalen van de jeugdige;
- D. risico- en beschermende factoren bij ouder(s), jeugdige, gezin en/of omgeving.

De beschikbare informatie kan meer of minder concreet zijn, maar leidt altijd tot een eerste indruk of oordeel. De LIRIK helpt de werker om systematisch tot dit oordeel te komen.

A. Directe veiligheid

De eerste kernvraag is of er vermoedens of aanwijzingen zijn dat de jeugdige op dit moment in een levensbedreigende situatie verkeert of fysiek in gevaar is. Als dat het geval is, moet er direct actie worden ondernomen om de jeugdige veilig te stellen. Het gaat hier niet om een bedreiging van de ontwikkeling in het algemeen, maar specifiek om een levensbedreigende situatie of ernstige bedreiging of aantasting van de lichamelijke integriteit van de jeugdige. De bedreiging kan veroorzaakt worden door de ouder(s)/primaire opvoeder(s), de jeugdige zelf of een ander gezinslid of derde.

- Ernstige bedreiging door de ouder(s)/primaire opvoeder(s) kan bestaan uit:
- Ernstige kindermishandeling: o.a. -eerder- letsel/dreiging door opvoeder, drugsbaby, ernstig fysiek geweld, seksueel misbruik;
- Onvoldoende bescherming tegen gevaar of bedreiging door anderen, vluchtgedrag (zoals onderduiken, zwerven);
- Onvoldoende basiszorg, waaronder toezicht, eten, hygiëne, kleding, medische zorg, woonsituatie;
- Opvoeder is niet beschikbaar, o.a. door verslaving, emotionele instabiliteit, fysieke afwezigheid;
- Ouder(s) belemmeren zicht op of toegang tot de jeugdige (de veiligheid van de jeugdige is daardoor niet te beoordelen).

De jeugdige kan een ernstige bedreiging zijn voor zichzelf als hij/zij psychotisch of suïcidaal is. Onder ernstige bedreiging door een ander gezinslid of derde valt ernstige kindermishandeling door derden. Geef hierbij aan wie de mogelijke pleger is.

Wanneer sprake is van vermoedens of aanwijzingen voor een of meer van deze factoren, kruist u het betreffende hokje aan (meer opties zijn mogelijk). Bij de kernvraag geeft u vervolgens de conclusie weer:

- ‘ja’: er zijn vermoedens of aanwijzingen voor een levensbedreigende situatie of direct fysiek gevaar
- ‘nee’: uit de beschikbare informatie blijkt duidelijk dat er geen sprake is van een levensbedreigende situatie of direct fysiek gevaar
- ‘onbekend’: er is geen of te weinig informatie bekend om een oordeel te vormen

B. Omgang ouder(s) - jeugdige

De tweede kernvraag is hoe de ouders met de jeugdige omgaan, meer concreet of er aanwijzingen zijn voor bedreigend handelen of nalaten van de ouder(s). Het gaat hier om het handelen van de ouder als opvoeder in relatie tot de jeugdige, en niet om het handelen in brede zin van de ouder als persoon. Als de ouder problemen heeft in zijn of haar persoonlijk functioneren (risicofactor!) of in de relatie met anderen, moet u hier dus de vraag stellen of en, zo ja, welke invloed dat heeft op zijn of haar functioneren als *opvoeder*.

U beoordeelt hier de *huidige* situatie: hoe geven ouders de opvoeding en verzorging van hun jeugdige(n) vorm? Daarbij kijkt u zowel naar feiten die wijzen op kindermishandeling als naar aspecten van opvoeding en verzorging in brede zin.

Feiten die wijzen op kindermishandeling

U kruist hier aan of er feiten zijn die wijzen op recente kindermishandeling. Daarbij kunt u onderscheid maken naar de verschillende vormen van kindermishandeling (zie volgende tabel).

- ‘ja’: er is concrete, feitelijke informatie over een of meer vormen van geweld, verwaarlozing of misbruik
- ‘nee’: uit de beschikbare informatie blijkt duidelijk dat er geen concrete feiten zijn die wijzen op kindermishandeling
- ‘onbekend’: er is geen of te weinig informatie bekend om een oordeel te vormen

Wanneer in het verleden sprake is geweest van kindermishandeling, kunt u dat aangeven als risicofactor bij de ouder(s), namelijk ‘eerder een kind mishandeld, verwaarloosd of misbruikt’.

Vormen van kindermishandeling

Lichamelijk geweld	Ouder gebruikt fysiek geweld met het risico op lichamelijke schade, zoals slaan, schoppen, bijten, knijpen, krabben, toebrengen van brandwonden of de jeugdige laten vallen.
Psychisch geweld	Uit het gedrag van de ouder blijkt afwijzing en vijandigheid tegenover de jeugdige, onder andere uitschelden, opzettelijk bang maken.
Lichamelijke verwaarlozing	Ouder biedt niet de lichamelijke zorg en verzorging die de jeugdige nodig heeft.
Emotionele verwaarlozing	Ouder biedt niet de emotionele zorg en (positieve) aandacht die de jeugdige nodig heeft.
Seksueel misbruik	Alle seksuele aanrakingen die de ouder de jeugdige opdringt. Hieronder vallen ook concrete signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.
Getuige van huiselijk geweld	De jeugdige is getuige van verbaal en/of fysiek geweld tussen gezinsleden

Recent is er veel aandacht voor zogenaamde ‘vechtscheidingen’. Vechtscheidingen hebben nadelige gevolgen voor de betrokken kinderen. Om die reden wordt vechtscheiding tegenwoordig steeds vaker gezien als vorm van psychische mishandeling of emotionele verwaarlozing. Kinderen worden ingezet in het conflict tussen de ouders en/of ouders hebben geen oog voor de emoties en loyaliteiten van de kinderen. Wanneer bij een vechtscheiding sprake is van geweld tussen de ouders (fysiek of verbaal) en kinderen daar getuige van zijn, is ook sprake van kindermishandeling in de vorm van ‘getuige zijn van huiselijk geweld’. In de LIRIK valt een vechtscheiding, afhankelijk van de specifieke situatie, dan ook onder een of meer van deze vormen van kindermishandeling.

Opvoeding en verzorging

Vervolgens beoordeelt u de omgang tussen ouder(s) en jeugdige. Daarbij onderscheiden we verschillende dimensies of aspecten (zie volgende tabel voor een toelichting).

Voor elke dimensie geeft u door middel van het aankruisen van het betreffende hokje aan of u zich op grond van de beschikbare informatie zorgen maakt, of dat u de omgang tussen ouder en jeugdige op dit punt als adequaat beoordeelt. Het gaat dus om uw oordeel, niet om het oordeel of de mening van anderen (zoals aanmelder of informant). Het onderscheid 'zorgen' en 'adequaat' geeft een globale indruk. In de toelichting onderaan beschrijft u wat u in deze situatie opvalt: wat gaat er goed, op welke punten zijn er zorgen en waar bestaan die uit?

'Onbekend' kruist u aan als er onvoldoende informatie is om een oordeel te vormen. Daarbij is het belangrijk om aan te geven of dit komt doordat de ouder geen inzicht kan of wil geven in zijn of haar eigen handelen of doordat er onvoldoende informatie beschikbaar is.

Op basis van uw beoordeling van de verschillende opvoedingsdimensies, komt u tot een conclusie over de omgang tussen ouder(s) en jeugdige. De kernvraag hier is of er aanwijzingen zijn voor bedreigend handelen of nalaten van de ouder(s). U heeft hierbij verschillende antwoordopties:

- 'veel': er zijn veel aanwijzingen voor bedreigend handelen of nalaten
- 'enkele': er zijn enkele aanwijzingen voor bedreigend handelen of nalaten
- 'geen': uit de beschikbare informatie blijkt duidelijk dat er geen aanwijzingen zijn voor bedreigend handelen of nalaten
- 'onbekend': er is geen of te weinig informatie bekend om een oordeel te vormen

Het kan zijn dat u eerder heeft aangegeven dat u zorgen heeft over bijvoorbeeld regels en grenzen in de opvoeding, maar dat de algemene conclusie onderaan toch is dat er geen sprake is van bedreigend handelen of nalaten van de ouder(s), bijvoorbeeld omdat op andere gebieden de omgang adequaat is. Er is dus geen rechtstreeks verband tussen het aankruisen van zorgen en de overall conclusie.

Let op: De weging of er sprake is van bedreigend handelen of nalaten van de ouder(s) staat altijd in relatie tot wat dit kind gezien zijn leeftijd, ontwikkelingsniveau en specifieke behoeften nodig heeft. Hiervoor is kennis over normale ontwikkeling en opvoeding nodig. Professionals die werken met jeugdigen met een handicap, licht verstandelijke beperking, ontwikkelingsstoornis of andere specifieke behoeften hebben ook kennis nodig over wat voor die specifieke doelgroep adequaat is.

Beschrijf bij de toelichting de feiten, zorgen en wat er goed gaat; geef waar nodig aan op welke ouder(s)/primaire opvoeder(s) deze betrekking hebben.

Opvoedingsdimensies

Bescherming en veiligheid	Ouders beschermen de jeugdige tegen gevaar of schade, waaronder contacten met mensen die mogelijk gevaar opleveren voor de jeugdige.
Basale verzorging	Ouders voorzien in de fysieke behoeften van de jeugdige (o.a. onderdak, voeding, kleding, hygiëne) en noodzakelijke medische zorg.
Emotionele warmte	Ouders zorgen dat aan de emotionele behoeften van de jeugdige wordt voldaan en geven de jeugdige het gevoel gewaardeerd te worden. Zij reageren sensitief en responsief op de behoeften van de jeugdige en zorgen ervoor dat de jeugdige veilige, stabiele en affectieve relaties met belangrijke anderen kan aangaan. In negatieve zin kan het gaan om vijandigheid (gillen, schreeuwen, kleinerend taalgebruik) naar de jeugdige of om weinig verbale of fysieke affectie (prijzen, knuffelen, grapjes maken).
Regels en grenzen	Ouders stellen de jeugdige in staat om diens eigen gedrag en emoties te leren reguleren, door het stellen van duidelijke regels en grenzen, en het stimuleren en voordoen van positief gedrag. Zowel te veel als te weinig regels en grenzen (overbescherming en 'laissez faire') kunnen de ontwikkeling van een jeugdige hinderen. Denk hierbij ook aan dwingend gedrag, starheid of zich niet aanpassen aan de ontwikkelingsbehoeften van de jeugdige.
Stimulering	Ouders ondersteunen de cognitieve en sociale ontwikkeling van de jeugdige door interactie, aanmoedigen, praten met en reageren op de jeugdige, zorgen voor onderwijs en bevorderen van sociale contacten. Zowel onder- als overstimulering vormt een probleem.
Stabiliteit	Ouders voorzien in een voldoende stabiele gezinsomgeving, zodat de jeugdige kan rekenen op continuïteit in zijn opvoeding en verzorging. Ouders zijn voorspelbaar in hun gedrag en proberen één lijn te trekken.

Bron
Ten Berge, I.J.
& Vinke, A. (2006).
Beslissen over
vermoedens van
kindermishande-
ling. Handreiking
en hulpmiddelen
voor het Advies- en
Meldpunt Kindermis-
handeling. Utrecht/
Woerden: NIZW Jeugd
/ Adviesbureau Van
Montfoort.

C. Jeugdige

De centrale vraag is hier hoe het met de jeugdige gaat: Zijn er kindsignalen die kunnen wijzen op kindermishandeling?

Hier maken we onderscheid tussen signalen rond het psychosociaal functioneren, de lichamelijke gezondheid, en vaardigheden en de cognitieve ontwikkeling van de jeugdige. Deze indeling sluit aan op het Classificatiesysteem Aard Problematiek Jeugdzorg (CAP-J) (zie bijlage I).

- Psychosociaal functioneren heeft betrekking op gedrag, ontwikkeling (emotioneel, persoonlijkheid, identiteit), seksuele ontwikkeling en gedrag, en middelengebruik.
- Lichamelijke gezondheid betreft het lichamenlijk functioneren en daaraan gerelateerde klachten. Onder lichamelijke gezondheid valt hier ook letsel, achterblijvende groei, onduidelijke lichamelijke klachten en/of veelvuldig doktersbezoek.
- Vaardigheden en cognitieve ontwikkeling betreffen de sociale en schoolse vaardigheden en prestaties.

Signalen van kindermishandeling kunnen op al deze dimensies zichtbaar zijn. Of er sprake is van kindsignalen hangt mede af van wat normaal gesproken van een kind van deze leeftijd en met dit ontwikkelingsniveau verwacht mag worden. In de praktijk bestaan verschillende signalenlijsten die u als hulpmiddel kunt gebruiken (bijvoorbeeld signalenlijsten Nederlands Jeugdinstituut¹¹, die zijn uitgesplitst naar leeftijd). Het is belangrijk om u te realiseren dat signalen zelden specifiek zijn voor

In de volgende tabel worden enkele voorbeelden gegeven van signalen die mogelijk wijzen op kindermishandeling.

Psychosociaal functioneren		
0-18 jaar	Specifiek voor bepaalde leeftijd	Indicatie voor type mishandeling
Passief, lusteloos, erg nerveus Plotselinge gedragsverandering Afwijkend spel (thema's) Altijd waakzaam Angst of schrikreacties op onverwacht lichamelijk contact Niet zindelijk op een leeftijd dat het hoort Leeftijdsinadequaate seksuele gedrag	Vanaf 3/4 jaar: geen vriendjes, niet geliefd bij andere jeugdigen 12-18 jaar: suïcidaal gedrag, crimineel gedrag, weglopen, vertraagd intreden puberteit, gebruik van middelen/verslaving	Alle vormen Seksueel misbruik
Lichamelijke gezondheid		
0-18 jaar	Specifiek voor bepaalde leeftijd	Indicatie voor type mishandeling
Blauwe plekken, botbreuken, brandwonden, littekens Genitale verwondingen SOA	0-4 jaar: afwijkende groeicurve (lengte/gewicht) 12-18 jaar: zwangerschap	Fysieke mishandeling Verwaarlozing, emotionele mishandeling Seksueel misbruik
Vaardigheden en cognitieve ontwikkeling		
0-18 jaar	Specifiek voor bepaalde leeftijd	Indicatie voor type mishandeling
Geheugen- en concentratieproblemen	Vanaf 6 jaar: slechte leerprestaties, schoolverzuim	

Door het aankruisen van de betreffende hokjes geeft u aan of er een bepaald vlak al dan niet signalen zijn, of dat onbekend is hoe het op dat punt met de jeugdige gaat. Het onderscheid tussen ‘zorgen’ en ‘adequaat’ geeft een globale indruk. In de toelichting kunt u de zorgen beschrijven en aangeven hoe groot de zorgen zijn, mede in relatie tot wat er goed gaat.

Let op: als er meer jeugdigen zijn, kruist u aan wat voor die jeugdigen van toepassing is. U kunt per aspect zowel ja, nee, als onbekend aankruisen, bijvoorbeeld als u zich over één jeugdige zorgen maakt, maar geen informatie heeft over de andere jeugdigen. In de toelichting beschrijft u vervolgens per jeugdige wat de zorgen zijn en wat er goed gaat.

Ten slotte vormt u op basis van de signalen, zorgen en wat er goed gaat, een totaalbeeld over de jeugdige: Zijn er kindsignalen die kunnen wijzen op kindermishandeling?

‘veel’: er zijn veel kindsignalen

‘enkele’: er zijn enkele kindsignalen

‘geen’: uit de beschikbare informatie blijkt duidelijk dat er geen kindsignalen zijn

‘onbekend’: er is geen of te weinig informatie bekend om een oordeel te vormen

Licht ten slotte in uw eigen woorden toe hoe het met de jeugdige(n) gaat in positieve of negatieve zin, welke kindsignalen u signaleert, en waar uw zorgen uit bestaan.

D. Risicofactoren en beschermende factoren

Risicofactoren

Risicofactoren voor kindermishandeling zijn factoren waarvan uit onderzoek bekend is dat zij de kans op kindermishandeling of herhaling van kindermishandeling vergroten. We onderscheiden hier risicofactoren bij de ouder(s) van overige risicofactoren (bij jeugdige, gezin en omgeving), omdat het functioneren van de ouder een belangrijke bepalende factor is voor hoe de ouder met de jeugdige omgaat. Risicofactoren bij de ouder(s) moeten daarom altijd in het oordeel worden meegenomen en krijgen meer gewicht dan de andere factoren. De risicofactoren bij ouder(s) zijn geclusterd naar factoren die betrekking hebben op:

- functioneren van de ouder als opvoeder;
- persoonlijk functioneren, dat wil zeggen het functioneren van de ouder als persoon;
- beschikbaarheid voor de jeugdige;
- voorgeschiedenis;
- partnerrelatie.

In de volgende tabel worden de risicofactoren kort toegelicht.

Risicofactoren

Risicofactoren bij de ouders	
Functioneren als opvoeder	
Eerder een kind mishandeld, verwaarloosd of misbruikt	Ouder heeft eerder een kind mishandeld, verwaarloosd of misbruikt.
Ontoereikende pedagogische kennis en/of vaardigheden	Ouder heeft geen kennis en/of besef wat het kind nodig heeft en mist de vaardigheid om emoties en bedoelingen van het kind juist te interpreteren. Bijv. leeftijdsinadequate verwachtingen, regelmatige lijflijke bestraffingen, het kind de schuld geven ('je hebt er zelf om gevraagd').
Bagatelliseren/ontkennen van aangetoonde kindermishandeling	Ontkennen of bagatelliseren van kindermishandeling die reeds bevestigd is.
Negatieve houding t.a.v. kind	Regelmatig negatief uitlaten over en naar het kind, bijvoorbeeld opmerkingen als 'je bent een rotkind'.

Voorbeelden op basis van overzicht Bureau Jeugdzorg Utrecht (2008) en Prevalentiestudie Kindermishandeling (2010)

Persoonlijk functioneren	
Psychiatrische problematiek	Ouder heeft bijv. psychotische stoornis, (ernstige) stemmingsstoornis, suïcidale gedachten, of een persoonlijkheidsstoornis gekenmerkt door boosheid, impulsiviteit of instabiliteit.
Verslavingsproblematiek	Ouder heeft een verslaving aan alcohol of drugs die zijn handelen sterk beïnvloedt.
Verstandelijke beperking	Ouder heeft een (licht) verstandelijke beperking.
Fysiek/emotioneel afwezig voor het kind	De ouder is in fysiek en/of emotioneel opzicht afwezig en daarmee niet beschikbaar voor het kind, bijvoorbeeld omdat de ouder in beslag wordt genomen door eigen problematiek of door ziekte (langdurige opname, fysieke beperkingen).
Voorgeschiedenis	Ouder is op jonge leeftijd (<18 jaar) ouder geworden, zelf slachtoffer van kindermishandeling, en/of heeft eerder geweld gebruikt tegen personen.
Problematische partnerrelatie	Het gaat hier zowel om huidige relaties als eerdere relaties die een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van handelen van de ouder als opvoeder nu. Het problematische karakter kan tot uitdrukking komen in o.a. veel conflicten of veel geweld in de relatie, huiselijk geweld, instabiliteit in relaties (veel wisselende relaties) en/of geen steun ervaren van de partner.

Risicofactoren bij jeugdige, gezin en omgeving

Jeugdige	
Jong kind (<5 jaar)	Kind is jonger dan vijf jaar. Jonge kinderen zijn kwetsbaarder. Daarnaast gaan kinderen pas vanaf vijf jaar verplicht naar school, waardoor professionals meer zicht op het kind krijgen.
Belaste voorgeschiedenis	Bijvoorbeeld prematuur, zware bevalling.
(Ernstige) ziekte, handicap of beperking	Het kind vraagt door ziekte/handicap/beperking verhoudingsgewijs veel zorg, tijd en energie. Dit maakt de opvoeding meer belastend en stressvol voor ouders dan de opvoeding van een gezond kind.
Gedrags- en/of ontwikkelingsproblemen	De zorg voor het kind en het kind zelf vragen veel aandacht door problematisch gedrag of een problematische ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan ADHD, autistisch gedrag, agressief gedrag.
Moeilijk temperament	Kind heeft in aanleg een lastig karakter en vraagt daardoor extra aandacht en inspanning van de ouders. Reageert bijvoorbeeld moeizaam op veranderingen, kan zich slecht aanpassen, is snel van slag.
Ongewenst	De verandering van de geboorte is een verandering die de ouder zwaar is gevallen en/of het kind komt voort uit een ongewenste relatie. Ouder is niet bereid om zijn/haar eigen behoeften op de tweede plaats te zetten.

Risicofactoren bij jeugdige, gezin en omgeving

Gezin en omgeving	
Laag opleidingsniveau	Er is sprake van een laag opleidingsniveau wanneer ouders alleen basisonderwijs hebben genoten of alleen een afgeronde vmbo/mavo opleiding hebben.
Eénoudergezin, stiefgezin, groot gezin	Een groot gezin is drie of meer kinderen.
Veel conflicten	Frequente onderlinge ruzies en onenigheid tussen gezinsleden.
Huiselijk geweld	Lichamelijk / psychisch / seksueel geweld of pogingen daartoe, dreigementen.
Instabiel, ongeregeld leven	Frequent verhuizen, schoolwisseling, wisselende opvoeders.

Materiële/financiële problemen (werkloosheid, huisvesting)	Materiële/financiële problemen (werkloosheid, slechte huisvesting) die de ouders onder druk zetten. Deze omstandigheden hangen met elkaar samen en leiden tot stress bij ouders.
Ingrijpende levensgebeurtenissen	Ingrijpende/traumatische ervaringen als ziekte/overlijden, (echt)scheiding, vluchtelingenstatus (combinatie van trauma's door oorlogservaringen en vlucht en onzekerheid over verblijf, geen goede behuizing etc.)
Sociaal isolement, sociaal conflict	Ouders die weinig contact hebben met familie, vrienden of buurtgenoten bevinden zich in een sociaal isolement. Bij sociaal conflict is er wel contact, maar gaat dit gepaard met veel ruzies en spanningen. Alle zorg komt op de ouders neer en in moeilijke tijden is er niemand die bij kan springen of die praktische of morele steun biedt. Dit kan worden versterkt als een van de ouders zich afzijdig houdt van opvoeding of als de ouder alleenstaand is. Sociaal conflict vergroot stress bij ouders.

Risicofactoren worden in de LIRIK op twee manieren gebruikt:

- 1 als aanwijzingen voor mogelijke kindermishandeling in het hier en nu (deel 1);
- 2 als voorspellers van toekomstige kindermishandeling (deel 2).

In *deel 1* (huidige veiligheidssituatie) worden risicofactoren gebruikt als mogelijke aanwijzing voor kindermishandeling. De risicofactoren die de kans op kindermishandeling vergroten, zijn namelijk vaak ook een indicatie van kindermishandeling die op dit moment al plaatsvindt. Ze geven kenmerken van ouders, jeugdige en omgeving weer die mogelijk kindermishandeling veroorzaken of in stand houden.¹² De aanwezigheid van een of meer risicofactoren betekent niet automatisch dat er ook sprake is van kindermishandeling. Als er sprake is van risicofactoren, moet altijd worden nagegaan wat er op dit moment daadwerkelijk aan de hand is: hoe gaan de ouders met de jeugdige om en wat betekent dit voor de ontwikkeling en het welzijn van de jeugdige?

In *deel 2* (risicotaxatie) worden risicofactoren gebruikt bij het inschatten van de kans dat kindermishandeling in de toekomst (opnieuw) plaats zal vinden. Uit onderzoek bij grote groepen ouders en jeugdigen is bekend dat de aanwezigheid van deze risicofactoren de kans op het ontstaan of herhaling van kindermishandeling vergroot. Als er veel risicofactoren zijn, met name bij de ouders, is er een groter risico op kindermishandeling. Maar het hoeft niet: sommige ouders zijn in staat om hun kind, ondanks allerlei risico's, toch goed genoeg op te voeden. Het omgekeerde doet zich ook voor: soms is er slechts één risicofactor die zo bedreigend is dat daarmee de veiligheidsrisico's voor het kind zeer groot zijn. Daarom is het niet mogelijk om gedetailleerde scoringsregels te geven voor de weging van risicofactoren. Het gaat steeds om een afweging van de specifieke situatie van deze jeugdige, met deze ouders, in dit gezin. De professional maakt deze afweging op grond van zijn kennis en ervaring en toetst dit bij collega's.

Scoring van de risicofactoren

De kernvraag is hier of er risicofactoren voor kindermishandeling zijn. De genoemde risicofactoren zijn bedoeld om te expliciteren welke risicofactoren u op grond van de beschikbare informatie ziet en daarmee uw oordeel over de aanwezigheid van risicofactoren te specificeren. U hoeft niet over uitgebreide, feitelijke informatie te beschikken om een risicofactor te signaleren; ook op grond van beperkte of gekleurde informatie kunt u van mening zijn dat de risicofactor aanwezig is.

Voor elke risicofactor kruist u een of meer van de volgende antwoordmogelijkheden aan:

- ‘ja’: de risicofactor is aanwezig of het vermoeden bestaat dat deze aanwezig is
- ‘nee’: uit de beschikbare informatie blijkt duidelijk dat de risicofactor niet aanwezig is
- ‘onbekend’: er is geen of te weinig informatie bekend om een oordeel te vormen

Voor risicofactoren bij de ouders kunt u achter de antwoordopties of in de toelichting aangeven op welke ouder of primaire opvoeder het antwoord betrekking heeft. Hetzelfde geldt voor risicofactoren bij de jeugdige.

Het is mogelijk dat u op grond van uw professionele kennis en ervaring inschat dat in een specifieke situatie een risicofactor speelt die niet in het algemene rijtje voorkomt. In dat geval geeft u dat aan door bij ‘anders’ deze risicofactor te beschrijven. U kunt hier ook specifieke risicofactoren voor (L)VB cliënten noteren (zie pag. 11).

Let op: u dient voorzichtig te zijn met uitspraken over de aanwezigheid van problemen in het persoonlijk functioneren (bijvoorbeeld psychiatrische problematiek) als er geen deskundige diagnose is gesteld. Dergelijke uitspraken gaan al snel een eigen leven leiden. In de LIRIK mag u deze risicofactoren ook aankruisen als u een vermoeden heeft van dergelijke problematiek. In dat geval is het extra belangrijk dat u bij uw toelichting aangeeft waarop uw oordeel is gebaseerd.

In principe gaat u bij de beoordeling uit van risicofactoren die op dit moment spelen en daarmee een indicatie zijn voor kindermishandeling nu of in de toekomst. Het kan voorkomen dat een risicofactor in het verleden heeft gespeeld, maar nu verholpen of onder controle is. Denk bijvoorbeeld aan behandelde psychiatrische-, verslavings-, of gedragsproblematiek of een problematische partnerrelatie die nu verbroken is. In dat geval geeft u alleen aan dat dit een risicofactor is als u inschat dat dit nog een risico vormt voor de veiligheid van de jeugdige. De ernst van de problematiek en de mate waarin deze verholpen en verwerkt is, zullen bij deze inschatting een rol spelen.

Als u inschat dat de risicofactor mogelijk nog een rol speelt of kan gaan spelen, kruis dan ‘ja’ aan. Als u inschat dat het geen probleem meer is of zal zijn, kruis dan ‘nee’ aan. In beide gevallen is het belangrijk om in de toelichting de status van de risicofactor en de overwegingen daarbij goed te beschrijven.

Ten slotte beantwoordt u de kernvraag ‘Zijn er risicofactoren voor kindermishandeling?’:

- ‘veel’: er zijn veel risicofactoren of het vermoeden bestaat dat deze aanwezig zijn
- ‘enkele’: er zijn enkele risicofactoren of het vermoeden bestaat dat deze aanwezig zijn
- ‘geen’: uit de beschikbare informatie blijkt duidelijk dat er geen risicofactoren zijn
- ‘onbekend’: er is geen of te weinig informatie bekend om een oordeel te vormen

Ook hier is vooral de toelichting van belang. Daarin licht u toe welke risicofactoren een rol spelen en geeft u aan als er bijzonderheden zijn.

Beschermende factoren

Beschermende factoren zijn factoren waarvan uit onderzoek bekend is dat zij bij aanwezigheid van risicofactoren de kans op problemen verkleinen. Beschermende factoren kunnen ervoor zorgen dat een risicovolle situatie toch niet onveilig is of wordt, bijvoorbeeld wanneer een gezin veel steun krijgt uit hun informele netwerk of wanneer ouders eigen nare jeugdervaringen goed verwerkt hebben.

De LIRIK geeft een overzicht van mogelijk beschermende factoren bij de ouder(s), jeugdige, gezin en omgeving (zie volgende tabel voor een beschrijving).

Beschermende factoren

Ouder(s)	
Gevoel van competentie, draagkracht	De ouder voelt zich in staat tot opvoeding en kan dit qua tijd en energie aan.
Positief zelfbeeld	De ouder heeft een positieve indruk van zichzelf, zelfvertrouwen en accepteert zichzelf zoals hij is.
Ondersteunende partner	Partner deelt in zorg en opvoeding en biedt praktische en morele steun.
Kan eigen jeugdervaringen hanteren	De ouder heeft eventuele vervelende jeugdervaringen weten te verwerken.
Positieve jeugdervaringen	De ouder is zelf op liefdevolle manier opgevoed en kan hier emotioneel en praktisch steun uit putten.
Kan steun vragen/ profiteren van	De ouder kan en wil indien nodig steun vragen bij personen in omgeving en is in staat om die steun goed te gebruiken.
Emotionele beschikbaarheid	De ouder is daadwerkelijk aanwezig en beschikbaar voor het kind en wordt niet in beslag genomen door eigen problematiek of andere zaken.
Flexibiliteit	De ouder is in staat om adequaat in te spelen op veranderingen.
Bereid en in staat om te veranderen	De ouder is bereid en in staat om de situatie voor het kind in positieve zin en permanent te veranderen. Erkent dat hulp nodig is, wil uit zichzelf meewerken dan wel onder dwang/drang meewerken, kan daadwerkelijk nieuwe dingen aanleren en nieuw geleerde vaardigheden ook in andere situaties toepassen.
Jeugdige	
Sociaal vaardig	De jeugdige kan gevoelens en wensen goed verwoorden, kan relaties met anderen aangaan, kan problemen oplossen.
Positief zelfbeeld	De jeugdige heeft een positieve indruk van zichzelf, zelfvertrouwen en accepteert zichzelf zoals hij is.
Bovengemiddelde intelligentie	De jeugdige beschikt over meer dan gemiddeld IQ.
Aantrekkelijk uiterlijk	De jeugdige ziet er leuk uit.
Goede relatie belangrijke volwassene(n)	De jeugdige heeft een goede relatie met een betrouwbare volwassen persoon naast de ouder(s).
Egoveerkracht (stressresistentie)	De jeugdige beschikt over adequate copingsmechanismen die hij bewust en onbewust hanteert om staande te blijven in sociale situaties. Een jeugdige heeft weinig egoveerkracht als hij snel opgeeft of star reageert.
Bereid en in staat om te veranderen	De jeugdige is bereid en in staat om naar zijn/haar eigen aandeel in de problemen te kijken, erkent dat hulp nodig is en wil meewerken aan verbetering, kan daadwerkelijk nieuwe dingen aanleren.
Gezin en omgeving	
Steun uit het informele netwerk	Er is tenminste een betrouwbare persoon naast de ouder(s) die als vangnet kan dienen voor de jeugdige (bijvoorbeeld als de ouder ziek is en/of extra hulp of opvang nodig is) en/of een belangrijke bron van steun is voor de ouder zelf (bijv. bij persoonlijke problemen en vragen). Het gaat om praktische, emotionele en materiele steun.
Steun formeel netwerk	Er is steun voor ouder en/of jeugdige vanuit formele hulp- of zorgverlenende instanties (bijvoorbeeld jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg, huisarts, kerk).

Voorbeelden op basis van overzicht Bureau Jeugdzorg Utrecht (2008)

Kruis eerst aan welke beschermende factoren aanwezig zijn. Kruis beschermende factoren alleen aan als die daadwerkelijk aanwezig zijn. Als u niet weet of de beschermende factor aanwezig is of als de beschermende factor niet aanwezig is, laat het hokje dan leeg. Geef vervolgens bij de kernvraag aan óf er beschermende factoren zijn door het aankruisen van een van de volgende opties:

‘veel’: er zijn veel beschermende factoren

‘enkele’: er zijn enkele beschermende factoren

‘geen’: uit de beschikbare informatie blijkt duidelijk dat er geen beschermende factoren zijn

‘onbekend’: er is geen of te weinig informatie bekend om een oordeel te vormen

Bij ‘Toelichting’ beschrijft u welke beschermende factoren aanwezig zijn en hoe deze de aanwezige veiligheidsrisico’s verminderen.

Conclusie huidige veiligheidssituatie

De conclusie is een combinatie en weging van de afzonderlijke signalen (negatief en positief), risicofactoren en beschermende factoren bij deze ouder(s), deze jeugdige(n) en dit gezin. Voor de weging zijn geen algemeen geldende formules of normen te geven. De professional maakt deze weging op grond van zijn kennis en ervaring en in overleg met collega’s.

Het kan zijn dat er op veel punten zorgen zijn die samen leiden tot de conclusie dat er vermoedelijk sprake is van mishandeling. Maar het kan ook zijn dat de zorgen op één punt zo groot zijn dat kindermishandeling vermoed wordt. Ook is het mogelijk dat er wel veel zorgen zijn, maar dat er voldoende beschermende en compenserende factoren zijn die tot de conclusie leiden dat het toch voldoende veilig is voor de jeugdige.

Wees u ervan bewust dat u *altijd* een professioneel oordeel heeft over de veiligheid van de jeugdige, ook als u bijvoorbeeld maar weinig informatie heeft, de informatie wisselend positief en negatief is, of erg gekleurd. De LIRIK helpt u om uw oordeel expliciet te maken en te onderbouwen.

Er zijn verschillende (combinaties van) conclusies mogelijk:

- Er lijkt op dit moment geen sprake van kindermishandeling;
- Er is mogelijk sprake van kindermishandeling;
- Er is sprake van feitelijke aangetoonde kindermishandeling op dit moment en/of in het verleden (recent, maar gestopt);
- Er is sprake van een levensbedreigende situatie of direct fysiek gevaar;
- Onvoldoende informatie om een oordeel te vormen.

De conclusie dat er mogelijk sprake is van kindermishandeling, kan op verschillende aanwijzingen of signalen gebaseerd zijn: omgang ouder-jeugdige, kindsignalen en risicofactoren. Ook combinaties hiervan zijn mogelijk. Ook wanneer ouders geen informatie of inzicht in hun handelen willen geven, kan dat leiden tot een vermoeden van kindermishandeling.

Feitelijk aangetoonde kindermishandeling in het verleden kan samengaan met (vermoedens van) kindermishandeling in het heden. Bijvoorbeeld: de fysieke mishandeling is gestopt, maar er speelt nog wel emotionele verwaarlozing. De conclusie ‘kindermishandeling in het verleden’ kan dus samengaan met de conclusie ‘er is op dit moment (mogelijk) sprake van kindermishandeling’. Geef bij de toelichting aan welke vorm van kindermishandeling gestopt is en wat er op dit moment nog wel speelt. Het onderscheid tussen een levensbedreigende situatie en direct fysiek gevaar is een miniem verschil. Levensbedreigend zijn die situaties die dodelijk kunnen zijn voor de jeugdige; direct fysiek gevaar is een ernstige bedreiging of aantasting van de lichamelijke integriteit van de jeugdige (bijvoorbeeld ernstig letsel), die niet dodelijk is. Beide situaties vragen om onmiddellijk handelen om de veiligheid van de jeugdige te waarborgen.

Toelichting

Het is belangrijk om de overwegingen en afwegingen die leiden tot de conclusie goed vast te leggen, zodat voor iedereen inzichtelijk is op grond waarvan uw oordeel tot stand gekomen is. Licht daarom in eigen woorden toe wat er volgens u in dit gezin aan de hand is. Daarbij kunt u ook onderscheid maken naar verschillende vormen van kindermishandeling. Als er meer jeugdigen in het gezin zijn, geef hier dan duidelijk aan op welke ouder en welke jeugdige(n) de conclusie betrekking heeft. Denk hierbij ook na over mogelijke alternatieve verklaringen voor de geconstateerde feiten. Ten slotte kunt u hier aangeven welke zorgen of signalen in ieder geval verder geëxploreerd moeten worden.

Deel 2 – Risicotaxatie

Na de analyse van de huidige veiligheidssituatie, taxeert u welke risico's er in de *toekomst* zijn voor de veiligheid van de jeugdige. Dit doet u op basis van de signalen, risicofactoren en beschermende factoren die u in deel 1 heeft geïnventariseerd en beoordeeld. Houd daarbij in gedachten dat de belangrijkste voorspeller voor de toekomst de huidige situatie is. (Zie deel 1 voor een inhoudelijke beschrijving van signalen, risicofactoren en beschermende factoren.)

De eindconclusie over de mate van risico voor de jeugdige, is een combinatie van verschillende afwegingen:

- A. Aanvullende risicofactoren
- B. Wat kan er gebeuren?
 - Wat zijn mogelijke risico's voor de jeugdige?
 - Hoe groot is de kans daarop?
 - Hoe ernstig zijn de gevolgen daarvan?
- C. Zijn er beschermende factoren [...]

A Als in deel 1 is geconcludeerd dat er feitelijk of mogelijk sprake is van kindermishandeling, gaat u hier na of er sprake is van twee aanvullende risicofactoren:

- de (vermoedelijke) pleger heeft direct toegang tot de jeugdige;
- derden hebben geen zicht op de jeugdige.

Deze factoren vergroten de onveiligheid voor de jeugdige, zeker wanneer sprake is van een jong kind.

De eindconclusie over de mate van risico voor de jeugdige, is een combinatie van verschillende afwegingen:

B Wat kan er gebeuren?

- Wat zijn mogelijke risico's voor de jeugdige?
- Hoe groot is de kans daarop?
- Hoe ernstig zijn de gevolgen daarvan voor de jeugdige?

C Zijn er beschermende factoren die de geconstateerde risico's kunnen verminderen?

A. Aanvullende risicofactoren (groen kopje)

Als in deel 1 is geconcludeerd dat er feitelijk of mogelijk sprake is van kindermishandeling, gaat u hier na of er sprake is van twee aanvullende risicofactoren:

- de (vermoedelijke) pleger heeft direct toegang tot de jeugdige;
- derden hebben geen zicht op de jeugdige.

Deze factoren vergroten de onveiligheid voor de jeugdige, zeker wanneer sprake is van een jong kind.

B. Wat kan er gebeuren?

Eerst brengt u in kaart wat mogelijke risico's voor de jeugdige zijn. Het kan gaan om risico's voor de fysieke veiligheid van de jeugdige (i.e. levensbedreigende situatie of direct fysiek gevaar), maar ook om de kans dat de jeugdige (opnieuw) mishandeld, verwaarloosd of misbruikt wordt. Ook als er op dit moment geen vermoedens van mishandeling zijn maar wel risicofactoren, is het belangrijk om hier aan te geven of en, zo ja, welke risico's voor de jeugdige u signaleert. U kunt hier meer opties aankruisen.

Vervolgens geeft u aan of u de *kans* dat deze risico's zich daadwerkelijk voor gaan doen 'groot' of 'klein' inschat (hoe waarschijnlijk is dit?). Ten slotte geeft u aan hoe ernstig u de *verwachte gevolgen* voor de jeugdige dan inschat: 'zeer ernstig', 'ernstig', of 'gering'. Het gaat daarbij zowel om fysieke, als om emotionele gevolgen. De ernst hiervan hangt samen met de mate waarin ze een gezonde ontwikkeling, het welzijn en de kwaliteit van leven van de jeugdige beïnvloeden.

C. Beschermende factoren

Op basis van het overzicht van beschermende factoren in deel 1, geeft u hier aan of er in en om het gezin beschermende factoren zijn die de geconstateerde risico's kunnen verminderen. Het gaat specifiek om beschermende factoren die ingezet of versterkt kunnen worden om onveilige situaties te voorkomen.

Conclusie risico's voor de jeugdige

Als laatste stap maakt u een 'overall' inschatting van de risico's voor de jeugdige. Dit is een combinatie van de inschatting wat er kan gebeuren, hoe waarschijnlijk dit is, hoe ernstig de gevolgen voor de jeugdige dan zijn en mogelijke beschermende factoren. U maakt hierbij een onderscheid tussen de risico's op dit moment en de risico's bij voorziene veranderingen in de nabije toekomst.

Eerst geeft u aan hoe groot u de risico's voor de jeugdige op dit moment inschat door het aankruisen van een van de antwoordmogelijkheden. Een score 1 betekent dat u het risico als laag inschat; een score 5 dat u het risico zeer hoog inschat. De huidige, bestaande situatie is de basis voor deze risicotaxatie. U geeft hier dus aan hoe groot u de risico's inschat als er niets veranderd.

In de toelichting beschrijft u in eigen woorden waar de risico's voor de jeugdige precies uit bestaan. Ook kunt u hier aangeven welke risicofactoren veranderbaar zijn en welke beschermende factoren ingezet kunnen worden om de situatie van de jeugdige te verbeteren, bijvoorbeeld welke steun uit het (in) formele netwerk de veiligheid kan vergroten. Dit biedt aanknopingspunten voor de beslissing welke hulp of bescherming nodig is.

Vervolgens gaat u na of er voorziene veranderingen in de nabije toekomst zijn die de risico's voor de jeugdige in positieve of negatieve zin kunnen beïnvloeden. Denk bijvoorbeeld aan ouders die uit elkaar gaan, het wegvallen van oma die op dit moment een belangrijke beschermende factor is, of de aanstaande geboorte van een nieuw kind in het gezin. Als dergelijke belangrijke veranderingen op komst zijn, gaat u na wat dat betekent voor de risicotaxatie. Vergroot of verkleint dit de risico's voor de jeugdige? Geef ook hier aan hoe groot u de risico's voor de jeugdige dan inschat (1=laag, 5=zeer hoog) en licht toe welke veranderingen het risico in positieve of negatieve zin kunnen beïnvloeden. U kunt hierbij meer antwoordopties aankruisen voor verschillende mogelijke situaties.

Let op: Het is belangrijk u te realiseren dat het een momentopname betreft, risicotaxaties hebben altijd een beperkte geldigheid! De inschatting van risico's kan tijdens het onderzoeken van een zaak veranderen, bijvoorbeeld omdat er nieuwe, belangrijke informatie komt. Als dat zo is, dan kan en moet er op dat moment een nieuwe risicotaxatie gemaakt worden.

Let op: Maak een aparte risicotaxatie voor elke jeugdige in het gezin.

4. Wat te doen met de uitkomst van de LIRIK?

De LIRIK leidt altijd tot twee conclusies, namelijk over de huidige veiligheidssituatie (deel 1) en over toekomstige risico's voor de jeugdige (deel 2). De volgende stap is de vraag wat er moet gebeuren om de jeugdige op dit moment en duurzaam veilig te laten opgroeien. De analyse van oplossingsrichtingen en de noodzaak van hulp of bescherming valt buiten de doelstelling van de LIRIK. Afspraken hierover kunt u met alle betrokkenen in een veiligheids- en hulpverleningsplan vastleggen.¹³ We beperken ons hier tot enkele algemene aanbevelingen voor het handelen bij specifieke uitkomsten van de LIRIK. Wat in uw situatie de vervolgstappen zijn, hangt mede af van uw mogelijkheden en beperkingen en de afspraken en protocollen die hier in uw organisatie voor gelden.

Als u concludeert dat er sprake is van (een zeer groot risico op) een *levensbedreigende situatie of direct fysiek gevaar*, is de eerste prioriteit het veiligstellen van de jeugdige. Dat hoeft niet te betekenen dat u zelf actie onderneemt; u kunt ook afspraken maken met andere organisaties of professionals (bijvoorbeeld het AMHK, Raad voor de Kinderbescherming of het ziekenhuis). Wanneer er veiligheid voor de jeugdige is gecreëerd, kunnen de bedreigende situatie en de mogelijkheden voor hulp verder geëxploreerd worden.

Als u concludeert dat er op dit moment sprake is van *feitelijk aangetoonde kindermishandeling*, zet u hulp in gang om de kindermishandeling te stoppen en de gevolgen voor het kind te beperken. Afhankelijk van uw mogelijkheden kunt u zelf hulp verlenen en/of andere instanties zoals het AMHK inschakelen. Neem hierbij ook mee wat er nodig is om de geconstateerde risico's voor de jeugdige te voorkomen. In potentieel levensbedreigende situaties is de eerste prioriteit ook hier natuurlijk het waarborgen van de veiligheid van de jeugdige en afspraken hierover in een veiligheidsplan vast te leggen.

Als u concludeert dat er *geen aanwijzingen* zijn voor kindermishandeling *én geen risico's* voor de jeugdige, sluit u dit deel van uw analyse af. Dit betekent niet dat uw bemoeienis met het gezin ophoudt: er kan sprake zijn van andere opvoedings- of ontwikkelingsproblemen waarvoor advies, onderzoek en/of hulpverlening nodig is.

Als er *onvoldoende informatie* is om een oordeel te kunnen vormen, onderneemt u altijd actie om meer informatie te verkrijgen. Dit kan betekenen dat u een vervolgesprek heeft met de ouders of de jeugdige (eventueel met advies van het AMHK), of met toestemming van de ouders en/of jeugdige informatie opvraagt bij derden. Op basis van deze nieuwe informatie beoordeelt u opnieuw of er aanwijzingen en/of risico's zijn voor de veiligheid van de jeugdige.

Bijlage 1 – Classificatiesysteem Aard Problematiek Jeugdzorg (CAP-J)

As A t/m C

As A	Psychosociaal functioneren jeugdige
Groep A100	Emotionele problemen
A101	Introvert gedrag
A102	Angstproblemen
A103	Stemmingsproblemen
Groep A200	Gedragsproblemen
A201	Druk en impulsief gedrag
A202	Opstandig gedrag en/of antisociaal gedrag
Groep A300	Problemen in de persoonlijkheid(sontwikkeling) en identiteit(sontwikkeling)
A301	Problemen met de competentiebeleving
A302	Problemen in de gewetensvorming/morele ontwikkeling
A303	Identiteitsproblemen
Groep A400	Gebruik van middelen/verslaving
A401	Problematisch gebruik van alcohol
A402	Problematisch gebruik van amfetamine
A403	Problematisch gebruik van cafeïne
A404	Problematisch gebruik van cannabis
A405	Problematisch gebruik van cocaïne
A406	Problematisch gebruik van (synthetische of natuurlijke) stoffen die hallucinaties opwekken zoals LSD, XTC en paddo's
A407	Problematisch gebruik van een vluchtige stof
A408	Problematisch gebruik van nicotine
A409	Problematisch gebruik van overige middelen
A410	Problematisch afhankelijkheidsgedrag niet aan middelen gerelateerd
Groep A900	Overige psychosociale problemen jeugdige
A901	Problemen bij de verwerking van ingrijpende gebeurtenissen
A902	Overmatige stress
A903	Automutilatie
A904	Andere problemen psychosociaal functioneren jeugdige

As B	Lichamelijke gezondheid, aan lichaam gebonden functioneren jeugdige
-------------	--

Groep B100	Lichamelijke ziekte, aandoening of handicap
B101	Gehooraandoeningen
B102	Oogaandoeningen
B103	Spraakaandoening
B104	Motorische handicap
B105	(Chronische) lichamelijke ziekte
Groep B200	Gebrekkige zelfverzorging, zelfhygiëne, ongezonde levenswijze
B201	Problemen met zelfverzorging en zelfhygiëne
B202	Ongezonde levenswijze
B203	Overgewicht
Groep B300	Aan lichamelijke functies gerelateerde klachten
B301	Lichamelijke klachten
B302	Voedings-/eetproblemen
B303	Zindelijkheidsproblemen
B304	Slaapproblemen
B305	Groeiproblemen
B306	Onverklaarbare lichamelijke klachten
Groep B900	Overige problemen lichamelijke gezondheid, aan lichaam gebonden functioneren jeugdige
B901	Andere problemen lichamelijke gezondheid, aan lichaam gebonden functioneren jeugdige

As C	Vaardigheden en cognitieve ontwikkeling jeugdige
-------------	---

Groep C100	Problemen in de cognitieve ontwikkeling
C101	Problemen met schoolprestaties/leerproblemen
C102	Aandachtsproblemen
C103	Problemen verbandhoudend met hoogbegaafdheid
C104	Problemen met het sociaal aanpassingsvermogen
Groep C200	Problemen met vaardigheden
C201	Sociale vaardigheidsproblemen
Groep C900	Overige problemen vaardigheden en cognitieve ontwikkeling
C901	Andere problemen cognitieve ontwikkeling jeugdige
C902	Andere problemen vaardigheden jeugdige

Noten

- 1 Rossum, J. van, Berge, I. ten, & Anthonijsz, I. (2008). Competenties in relatie tot de aanpak van kindermishandeling. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Te downloaden van www.nji.nl.
- 2 Berge, I.J. ten, & Vinke, A. (2006). Beslissen over vermoedens van kindermishandeling. Handreiking en hulpmiddelen voor het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Utrecht/Woerden: NIZW Jeugd / Adviesbureau Van Montfoort.
- 3 Berge, I.J. ten, & Rossum, J. van (2009). Evaluatie en bijstelling GCT en LIRIK Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- 4 Udo, N. (2013). De LIRIK in de kinderopvang: Het signaleren van kindermishandeling in de kinderopvang met behulp van een risicotaxatie instrument. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam (masterthesis).
- 5 Berge, I.J. ten, & Meuwissen, I. (2013). Bruikbaarheid en mogelijke aanpassingen van de LIRIK voor de toepassing in de (L)VB-sector: Bevindingen van de pilot augustus 2012 – oktober 2013. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- 6 Per 1 januari 2015 heet het AMK het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK)

7 Bij een pleeggezin kunnen extra overwegingen of risico's een rol spelen, die niet in de LIRIK vermeld staan. Bijvoorbeeld hoe de pleegouders de jeugdige ondersteunen in het contact met de biologische ouders. Dergelijke zaken kunt u altijd kwijt onder het kopje 'anders' of in de toelichting bij uw (deel)conclusies.

8 In deze tekst wordt voor de leesbaarheid gesproken over 'ouder(s)'.

9 Udo, N., & Meuwissen, I. (2013). Prevalentie, relatieve risico en specifieke risico- en beschermende factoren van kindermishandeling bij (L)VB ouders en/of kinderen. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

10 Berge, I.J. ten, & Meuwissen, I. (2013). Bruikbaarheid en mogelijke aanpassingen van de LIRIK voor de toepassing in de (L)VB-sector: Bevindingen van de pilot augustus 2012 – oktober 2013. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

11 <http://www.nji.nl/Kindermishandeling-Praktijk-Instrumenten>

12 Rossum, J. van, Berge, I. ten, & Anthonijsz, I. (2008). Competenties in relatie tot de aanpak van kindermishandeling. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Te downloaden van www.nji.nl.

13 Informatie en richtlijnen voor het maken van een veiligheids- en hulpverleningsplan vindt u bijvoorbeeld in Ten Berge e.a. (2012). Stoppen en helpen: Een adequaat antwoord op kindermishandeling. Utrecht: SWP

Colofon

© 2014 Nederlands Jeugdinstituut
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Deze publicatie is te downloaden van www.nji.nl/lirik

Auteurs: Ingrid ten Berge, Karin Eijgenraam, Cora Bartelink

Met dank aan Irma Haxe, Ilona Meuwissen en Els Mourits

Fotografie: Marsel Loermans, Patrick Shéandell O'Carroll

Nederlands
Jeugd
instituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht
030 - 230 63 44
www.nji.nl
lirik@nji.nl